

ÍRÁS-, KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRTÖRTÉNET I.

INPK102E

2017/2018. I. félév

A stúdium időtartama: heti két óra előadás

A félév lezárása: *kollokvium* (3 kredit)

A kollokviumi jegy megszerzésének feltétele:

- az ajánlott irodalom jegyzékén szereplő bármely mű írásbeli ismertetése, szabványos bibliográfiai leírással (legkésőbb az utolsó előtti órán, kizárólag papíron benyújtandó házi feladat – a vizsgára bocsátás feltétele)
- szóbeli vizsga (két tételt húznak)

A szóbeli vizsgán szereplő kérdésekre adandó válaszok forrása:

- előadásokon elhangzottak
- kötelező irodalom
- a letölthető tananyagok listáján olvasható hallgatói jegyzet

A félév teljes anyaga (előadások, kötelező irodalom) válogatva és összevonva része a záróvizsgának!

Tematika

1. hét: Regisztrációs hét.
2. hét: A könyvtárak a művelődés rendszerében. A könyvtártörténet tárgya (jelentősége, kapcsolódása a társadalomtudományokhoz).
3. hét: Az írás előzményei, megjelenése, jelentősége és fajtái. Az ún. ókori Kelet írásai.
4. hét: Az ókori betűírások. A latin írás az ókorban.
5. hét: Az ún. ókori Kelet könyvtárai. Az ókori görög könyvtárak.
6. hét: A hellenizmus korának könyvtárai. A római birodalom könyvtárai.
7. hét: A középkori írások (azték és maja, japán, arab, magyar-székely rovásírás). A cirill és a latin írás fejlődése a középkorban.
8. hét: A kéziratos könyv (a kódex) a középkorban. A kéziratos könyv a középkori Magyarországon.
9. hét: Szakmai napok.
10. hét: A bizánci és arab könyvtárak a középkorban.
11. hét: A nyugat-európai könyvtárügy a középkorban.
12. hét: A reneszánsz könyvtárak.
13. hét: A középkori Magyarország könyvtárai.
14. hét: A humanista könyvtárak Magyarországon. Bibliotheca Corviniana. (A házi feladat benyújtása.)
15. hét: A félév tanulságainak megbeszélése, tanácsok a vizsgára való felkészüléshez.

Kötelező irodalom

- Az írás története / Kéki Béla. - Budapest : 1975. (4. kiad. – Budapest : 2000.) [tanult részek]
- Könyvismeret : Könyvtörténeti áttekintés / Fritz Funke. – Budapest : 2004. – 11-114. p.
- A könyv története / Frédéric Barbier. – Budapest : 2005. – 21-91. p.
- Egyetemes könyvtártörténet : Főiskolai jegyzet / Tóth Gábor, Rétfalvi Gábor. - Szombathely : 1991. (1. kiad.: 1984.)
- Magyar könyvtártörténet / Csapodi Csaba, Tóth András, Vértesy Miklós. - Budapest : 1987. - 7-84. p.
- A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1800-ig / Madas Edit, Monok István. - 2., jav., bőv. kiad. – Budapest : 2003. - 7-83. p. (1. kiad.: A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1730-ig – Budapest : 1998.)
- Bibliotheca Corviniana / Csapodi Csaba, Csapodiné Gárdonyi Klára. - 4. kiad. – Budapest : 1990. (elsősorban a bevezető tanulmány; 1. kiad.: 1976.)
- A könyvtárak történelmi szerepváltásai / Tóth Gyula. In: Könyvtárosok kézikönyve, 3. : A könyvtárak rendszere. – Budapest : 2001. – 15-38. p.
- Töredékes gondolatok a magyar írásbeliség ezer évéről / Bényei Miklós. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2000. 12. sz. 45-49. p.

Ajánlott irodalom

- A könyvtártörténetírás problémái, különös tekintettel a helyismereti munkára : Módszertani tanácsadó / Bényei Miklós. - Szentendre : 1988.
 - Szerkesztők és szerzők kézikönyve / Gyurgyák János. - Budapest : 1996.
 - A szellemi munka technikája : Szakirodalmi információ keresése : Hogyan készítsünk hivatkozásokat és bibliográfiát a dolgozathoz? / Tóvári Judit. – Nyíregyháza : 1999.
 - A könyvkultúra kutatásának kútfői : A könyv-, az írás-, a nyomdatörténet, a könyvtártudomány és a könyvkereskedelem szakirodalmi forrásai / Pogányné Rózsa Gabriella. – Budapest : 2008. – (A könyves szakképzés füzetei, 14.)
 - A könyv- és olvasástörténetkutatás a modern kultúrtörténetírásban / Milotay Nóra. In: Sic itur ad astra, 1996. 1-2. sz. 175-183. p.
 - A könyv és könyvtár szerepe a társadalomban / K. W. Humpreys. In: A könyves kultúra, XIV-XVII. század : 1. Válogatás az angolszász szakirodalomból. - Szeged : 1992. - 277-287. p.
 - Mit jelent a könyves művelődés története? : Ötletek egy kutatási és képzési terület feladataihoz / Paul Raabe. In: A könyves kultúra, XIV-XVII. század : 2. Válogatás a német szakirodalomból. – Szeged : 1997. – 11-30. p.
 - A német könyvtártörténetírás és módszerei / Karl-Heinz Weimann. In: A könyves kultúra, XIV-XVII. század : 2. Válogatás a német szakirodalomból. – Szeged : 1997. – 31-56. p.
 - Könyv- és könyvtártörténet : Módszertani útmutató kezdők számára / Vértesy Miklós. - Budapest : 1977.
 - A könyvtárak a művelődés rendszerében / Bényei Miklós. In: Könyvtáros, 1982. 2. sz. 61-67. p.
 - A kommunikációs kutatások történetéről – dióhéjban / Szecskő Tamás. In: Sajtótudományi közlemények. - Budapest : 1971. - 3-15. p.
 - Bevezetés az információ-történelembe / Z. Karvalics László. – Budapest : 2004.
- *
- Az írás / Karen Brookfield. - Budapest : 1995. (Szemtanú sorozat)
 - Az írás története / Andrew Robinson. – Budapest : 2003.
 - Az írás története / John Man. – Budapest : [2011].

- Írástörténet az ábécé kialakulása előtt és után / Michel Csík Erika. – Budapest : 2017.
- Az ókor emlékezete : A sziklarajzoktól az ábécéig / Lacza Tihamér. – Dunaszerdahely : 2004.
- A kulturális emlékezet : Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban / Jan Assmann ; ford. Hidas Zoltán. – Budapest : 2013.
- A maják letűnt városai / Claude Baudez, Sydney Picasso. Budapest : 1991. – 72-79., 101-109., 146-155. p.
- A lineáris B megfejtése / John Chadwick. - Budapest : 1980.
- Róvott múltunk, 1. köt. / Mandics György. – Arad : 2010. [a magyar rovásírás és történeti környezete]
- Az arab írás, 1-2. / Dévényi Kinga, Iványi Tamás. - Budapest : 1986-1987. (2. köt.: Az írás története)
- Jelek és csodák : Letűnt írások és nyelvek megfejtése / Ernst Doblhofer.- Budapest : 1962.
- A hieroglif írás az ókori Egyiptomban / Aidan Dodson. – Budapest : 2005.
- A számírás története / Filep László, Bereznai Gyula. - Budapest : 1982.
- Az írás bölcsője és a magyar rovásírás / Forrai Sándor. - Gödöllő : 1988.
- A könyv története, 1. : A kezdetektől a 15. század végéig / Galli Katalin. – Budapest : 2004. – (A könyves szakképzés füzetei, 3.)
- Az írás, az emberiség emlékezete / Jean Georges. - Budapest : 1991.
- Az értelmiség a középkorban / Jacques le Goff. - Budapest : 1979.
- Írástörténet az írásbeliség felújulása korából / Hajnal István. - Budapest : 1921.
- Technika, művelődés / Hajnal István. - Budapest : 1993. - 13-27., 37-61., 411-420. p.
- Az írás rejtélye / Elisabeth Hering. - Budapest : 1966.
- A latin írás története / Jakó Zsigmond, Radu Manolescu. - Budapest : 1987.
- Az ókori Egyiptom története és kultúrája / Kákosy László. - Budapest : 1998. - 16-19., 71-73., 272-287. p.
- A kovakőtől a szilíciumig : A tömegkommunikációs eszközök története / szerk. Giovanni Giovannini. - Budapest : 1990.
- Keleti írások, keleti kéziratok / Maróth Miklós. In: Régi könyvek és kéziratok. - Budapest : 1974. - 37-41. p. [arab]
- Paleográfia : A latin írás története : Könyv- és oklevélpaleográfiai áttekintés / Mezey László. - Budapest : 1962. (egyetemi jegyzet)
- Paleográfiai olvasókönyv könyvtár szakos hallgatóknak / [összeáll. Hegyi Ádám, Simon Melinda, Zvara Edina]. – Szeged : 2007. – (Habent sua fata libelli, 3.)
- A magyar rovásírás / Németh Gyula. - Budapest : 1934.
- Titkos írások / Révay Zoltán. - Budapest : 1978.
- Rovás és rovásírás / Sebestyén Gyula. – Budapest : 1909. ; reprint: Budapest : 2002.
- A magyar rovásírás hiteles emlékei / Sebestyén Gyula. – [Reprint kiad.]. – Miskolc : 2012.
- Az írásbeliség fejlődése a Magyar Királyságban a XI-XIII. században / Solymosi László. In: Magyarság és Európa. Tegnap és ma. – Debrecen : 2006. – 169-194. p.
- A betű / Szántó Tibor. - 5. kiad. - Budapest : 1986.
- A Bábura-námi miniatúrái / Hamid Szulejman. - Taskent : 1979. [India, XVI. sz. vége]
- A Tíz Bambusz csarnoka : Könyv- és nyomdászattörténeti kiállítás a Kínai Nemzeti Könyvtár kincseiből 2003. október 1.-december 23. – Budapest : 2003.
- A székely írás : Emléke, kapcsolatai, története / Vékony Gábor. – Budapest : 2004.
- A német írás története : A régi német írásbeliség / Vizkelety András. In: Régi könyvek és kéziratok. - Budapest : 1974. - 9-23. p.
- A székely írásról / Zsupa Zoltán. – Budapest : 2015.
- „A szó elszáll, az írás megmarad...” / Balázs József Attila. In: Magyar Nyelv, 1998. 176-187., 313-324. p.
- Régészeti megjegyzések a székelyföldi rovásfeliratokhoz / Benkő Elek. In: Magyar Nyelv, 1994. 2. sz. 157-168. p.
- A babiloni-asszír oktatás : Az emberséges írnok, a „dup-sarru” képzése / Bognár László. In: Új Pedagógiai Szemle, 1991. 10. sz. 50-57. p.

- Az írás eredete / Peter Damerow, Robert V. Englund, Hans J. Nissen. In: Tudomány, 1988. 4. sz. 52-58. p. [Uruk]
 - Írásbeliség és fejlődés / Hajnal István ; bev. Nyíri [J.] Kristóf. In: Replika, 1998. 191-210. p.
 - Eltűnt nyelvek és íráskor nyomában / Harmatta János. In: Antik Tanulmányok, 1989-1990. 2. sz. 109-118. p. [skythák]
 - A maja írás / David Stuart, S. D. Houston. In: Tudomány, 1989. 10. sz. 70-77. p.
 - Az információtárolás és -átadás korai technikái Mezopotámiában : A számológövektől az archaikus táblákig / Kalla Gábor. In: Világtörténet, 1996. ősz-tél. 36-62. p.
 - A latin írás magyarországi történetéből / Mezey László. In: Magyar Könyvszemle, 1966. 1. sz. 1-9. p., 3. sz. 206-216. p., 4. sz. 285-304. p.
 - A kéziratos irodalom hét évszázada / Richard H. Rouse, Mary H. Rouse. In: Helikon, 1989. 3-4. sz. 351-362. p.
- *
- Könyvtárak és könyvkiadás az ókorban / Grüll Tibor. In: Bevezetés az ókortudományba, 1. : Egyetemi jegyzet. - Debrecen : 1996. - 223-231. p.
 - A 8-10. századi arab könyv- és könyvtárkultúra / Fabó Edit. In: Magyar Könyvszemle, 1988. 2-3. sz. 186-196. p.
 - Az írott szó csendes birodalma : Könyvek és könyvtárak a középkori iszlám világában / Kéri Katalin. In: Iskolakultúra, 1999. 5. sz. 29-40. p.
 - A könyv és könyvtár a magyar társadalom életében az államalapítástól 1849-ig / szerk. Kovács Máté. - Budapest : 1963. - 43-126. p.
 - Mátyás király és a magyarországi reneszánsz, 1450-1541 / Tarnóc Márton. - Budapest : 1994.
- *
- A könyv története : A barlangfestményektől az e-könyvig / Roderick Cave, Sara Ayad. – Budapest : 2015.
 - Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban / szerk. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier ; ford. Sajó Tamás. – Budapest : 2000. – 9-200. p.
 - A XI-XV. századi kódexművészet / Csapodiné Gárdonyi Klára. In: Régi könyvek és kéziratok. - Budapest : 1974. - 9-23. p.
 - Európai kódexfestő művészet / Csapodiné Gárdonyi Klára. - Budapest : 1981.
 - A könyvkereskedeleme a párizsi egyetemen a XIII. század második és a XIV. század első felében / Richard H. Rouse, Mary H. Rouse. In: A könyves kultúra, XIV-XVII. század : 1. Válogatás az angolszász szakirodalomból. - Szeged : 1992. - 11-57. p.
 - A könyv évezredes útja / Tevan Andor. - Budapest : 1984. [vonatkozó részek] (1. kiad.: 1956. ; 2. kiad.: 1973.)
 - Por se: a reneszánsz médiumai / Kiséry András. In: Jelenkor, 2005. 11. sz. 1066-1083. p. [a könyv szerepe]
- *
- Magyar kódexek a XI-XVI. században / Berkovits Ilona. - Budapest : 1965.
 - A magyarországi korvinák / Berkovits Ilona. - Budapest : 1962.
 - Uralkodók és corvinák : Az Országos Széchényi Könyvtár jubileumi kiállítása alapításának 200. évfordulóján, 2002. május 16-augusztus 20. / szerk. Karsay Orsolya. – Budapest : 2002.
 - A magyar könyv története 1711-ig / Fitz József. - Budapest : 1959. - 7-42. p.
 - A könyvkereskedeleme Magyarországon / Kókay György. - Budapest : 1997.
 - Magyar reneszánsz könyvkötések : Kolostori és polgári műhelyek / Koroknay Éva, Sz. - Budapest : 1973.
 - A magyar könyvgyűjtő kalauza / Pogány György. – Budapest : 2005. [vonatkozó részek]
 - Tanulmányok a középkori magyarországi könyvkultúráról : Az Országos Széchényi Könyvtárban 1986.február 13-14-én rendezett konferencia előadásai / szerk. Szelestei N. László. - Budapest : 1989.
 - A 12. századi magyar kódexírás alakulása / Veszprémy László. In: Századok, 1998. 1. sz. 222-230. p.

- A Képes krónika könyve / Veszprémy László, Wehli Tünde ; fotók: Hapák József. – Budapest : 2009.
- Hogyan kötötték be Mátyás király kódexeit? / Beöthyné Kozocsa Ildikó. In: Magyar Iparművészet, 1998. 1. sz. 64-67. p.
- A magyar könyvkultúra Zsigmond korában / Csapodi Csaba. In: Magyar Könyvszemle, 1995. 1. sz. 1-14. p.
- Kodikológia és művelődéstörténet / Körmendy Kinga. In: Iskolakultúra, 1997. 5. sz. 5-9. p.
- *
- Könyvtár a történelemben - történetiség a könyvtárosi gondolkodásban / Tóth Gyula. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1994. 9. sz. 6-13. p.
- Olvasástörténet és könyvtártörténet / Tóth Gyula. In: „Mert a szívnek teljességéből szól a száj” : Könyvtártudományi tanulmányok Hajdu Géza 80. születésnapjára. – Szeged : 2007. – 63-77. p.
- Ebla : Egy ismeretlen ókori civilizáció / Chaim Bernant, Michael Weitzman. - Budapest : 1986. - 85-141., 190-198. p.
- A könyvtárak története / Alfred Hessel. - Budapest : 1959. [vonatkozó részek]
- Cordoba virágkora és II. al-Hakim könyvtára / Ambrusné Kéri Katalin. In: Valóság, 1997. 7. sz. 72-76. p.
- Szobrok a görög és római közkönyvtárakban / Grüll Tibor. In: Magyar Könyvszemle, 1992. 3. sz. 239-254. p.
- Az egyiptomi könyvtár / Wessetzky Vilmos. In: Antik Tanulmányok, 5. 1958. 149-160. p.
- A könyvtári és levéltári intézmény az ókori Egyiptomban / Wessetzky Vilmos. In: Antik Tanulmányok, 38. 1994. 1-2. sz. 170-171. p.
- *
- A magyar bibliofília képeskönyve / Monok István, Buda Attila, Hapák József. – Budapest : 2006.
- A középkori könyvtári katalógusok eszmetörténeti tükröződése / Csapodi Csaba. In: Eszmetörténeti tanulmányok a magyar középkorról. - Budapest : 1984. - 55-69. p.
- Várad helye a középkori könyvtártörténetünkben / Jakó Zsigmond. In: Írás, könyv, értelmiség / J. Zs. - Bukarest : 1976.- 138-168. p.
- A bencés monostorok olvasáskultúrája a középkorban / Bánhegyi Miksa. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2001. 6. sz. 12-16. p.
- Ezeréves a magyar iskolai könyvtár / Tóth Gyula. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1996. 8. sz. 40-57. p.
- Janus Pannonius-kódexcsalád / Vadász Géza. In: Árgus, 1994. 4-5. sz. 68-71. p..
- Mátyás király korvinái a nemzet könyvtárában / Mikó Árpád, Hapák József. – Budapest : 2008.
- Mátyás király könyvtára : Az elveszett korvinák nyomában / Marcus Tanner. – Budapest : 2011.
- *
- Bibliotheca Hungarica : A magyar könyvtárak egy ezredév tükrében. – Budapest : 1999. – (CD-ROM)
- Az Országos Széchényi Könyvtár corvinái / szerk. Karsay Orsolya, Káldos János. – Budapest : 2002. – (CD-ROM)

Debrecen, 2017. szeptember 13.

Bényei Miklós dr.
c. egyetemi tanár

ÍRÁS-, KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁRTÖRTÉNET I.

INPK102E

2017/2018. I. félév

Ellenőrző kérdések (Vizsgatételek)

- 1) A könyvtárak a művelődés és az információáramlás rendszerében.
- 2) A könyvtártörténet tárgya (jelentősége, kapcsolódása a társadalomtudományokhoz).
- 3) Az írás előzményei, megjelenése, jelentősége és fajtái (típusai).
- 4) Az ún. ókori Kelet írásai.
- 5) Az ókori betűírások.
- 6) A latin írás az ókorban.
- 7) Az ún. ókori Kelet könyvtárai, különös tekintettel a ninivei könyvtárra.
- 8) Az ókori görög könyvtárak, a hellenizmus korának könyvtárai.
- 9) Az alexandriai könyvtár és jelentősége, hatása.
- 10) Az ún. középkori írások (aszték és maja, japán, arab, magyar-székely rovásírás).
- 11) A cirill és a latin írás fejlődése a középkorban.
- 12) A kéziratos könyv (a kódex) a középkorban.
- 13) A kéziratos könyv a középkori Magyarországon.
- 14) A bizánci könyvtárak a középkorban.
- 15) A középkori iszlám (arab) könyvtárak.
- 16) A nyugat-európai keresztény könyvtárak a középkorban.
- 17) A ún. világi könyvtárak a középkorban.
- 18) A középkori Magyarország könyvtárai.
- 19) A reneszánsz könyvtárak.
- 20) A firenzei Laurenziana létrejötte és jelentősége.
- 21) A humanista könyvtárak Magyarországon.
- 22) A Bibliotheca Corviniana.

Debrecen, 2017. szeptember 13.

Bényei Miklós dr.
c. egyetemi tanár